

Εξετάσεις Απειροστικού Λογισμού II

6 Ιουνίου 2005 - Απαντήσεις

1. (α) Απροσδιόριστη μορφή: εξετάζουμε το $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{(x - \sin x)'}{(x^3)'} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{3x^2}$. Έχουμε πάλι απροσδιόριστη μορφή: εξετάζουμε το $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{(1 - \cos x)'}{(3x^2)'} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{6x} = \frac{1}{6}$. Άρα,

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x - \sin x}{x^3} = \frac{1}{6}.$$

(β1) $\sum_{n=1}^{\infty} ne^{-n}$: ο n -οστός όρος της σειράς είναι ο $a_n = ne^{-n} > 0$. Παρατηρούμε ότι $\sqrt[n]{a_n} = \frac{\sqrt[n]{n}}{e} \rightarrow \frac{1}{e} < 1$. Άρα, η σειρά συγκλίνει.

(β2) $\sum_{n=1}^{\infty} (\frac{1}{n} - \sin \frac{1}{n})$: ο n -οστός όρος της σειράς είναι ο $a_n = \frac{1}{n} - \sin \frac{1}{n} > 0$ (διότι, $\sin x < x$ στο $(0, 1]$). Από το (α) έχουμε

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{1}{n} - \sin \frac{1}{n}}{(\frac{1}{n})^3} = \frac{1}{6}.$$

Από το οριακό κριτήριο σύγκρισης, η σειρά συμπεριφέρεται όμοια με την $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^3}$. Δηλαδή, συγκλίνει.

2. (α) Θέτουμε $u = \frac{x}{t}$. Τότε, $dt = -\frac{x}{u^2} du$ και

$$F(x) = \int_x^1 -x \frac{\varphi(u)}{u^2} du = \int_1^x x \frac{\varphi(u)}{u^2} du = x \int_1^x \frac{\varphi(u)}{u^2} du.$$

Άρα,

$$F'(x) = \int_1^x \frac{\varphi(u)}{u^2} du + x \frac{\varphi(x)}{x^2} = \int_1^x \frac{\varphi(u)}{u^2} du + \frac{\varphi(x)}{x}.$$

(β) Θεωρούμε τη συνάρτηση $f(x) = \sqrt{x}$ στο $[0, 1]$ και τη διαμέριση $\mathcal{P}_n = \{0 = x_0 < x_1 < \dots < x_n = 1\}$, όπου $x_k = \frac{k}{n}$, $k = 0, 1, \dots, n$. Τότε,

$$\frac{\sqrt{1} + \sqrt{2} + \dots + \sqrt{n}}{n\sqrt{n}} = \frac{1}{n} \sum_{k=1}^n f(x_k) = U(f, \mathcal{P}_n) \rightarrow \int_0^1 f(x) dx = \frac{2}{3}.$$

3. Η f είναι φραγμένη, άρα υπάρχει $M > 0$ ώστε $|f(x)| \leq M$ για κάθε $x \in [0, 1]$. Έστω $\varepsilon > 0$. Επιλέγουμε $0 < \alpha < 1$ αρκετά μικρό ώστε να ικανοποιείται η $2M\alpha < \frac{\varepsilon}{2}$. Από την υπόθεση, η f είναι ολοκληρώσιμη στο διάστημα $[\alpha, 1]$, άρα υπάρχει διαμέριση $\mathcal{Q}$ του $[\alpha, 1]$ με την ιδιότητα

$$U(f, \mathcal{Q}) - L(f, \mathcal{Q}) < \frac{\varepsilon}{2}.$$

Θεωρούμε τη διαμέριση $\mathcal{P} = \{0\} \cup \mathcal{Q}$ του $[0, 1]$. Τότε,

$$U(f, \mathcal{P}) - L(f, \mathcal{P}) = \alpha(M_0 - m_0) + U(f, \mathcal{Q}) - L(f, \mathcal{Q}) < \alpha(M_0 - m_0) + \frac{\varepsilon}{2},$$

όπου

$$M_0 = \sup\{f(x) : 0 \leq x \leq \alpha\} \leq M \quad \text{και} \quad m_0 = \inf\{f(x) : 0 \leq x \leq \alpha\} \geq -M.$$

Από τις τελευταίες ανισότητες παίρνουμε $M_0 - m_0 \leq 2M$, άρα

$$U(f, \mathcal{P}) - L(f, \mathcal{P}) < 2M\alpha + \frac{\varepsilon}{2} < \frac{\varepsilon}{2} + \frac{\varepsilon}{2} = \varepsilon.$$

Από το κριτήριο του Riemann, η f είναι ολοκληρώσιμη στο $[0, 1]$.

4. Για κάθε $i = 1, \dots, n$, η f είναι συνεχώς διαφορίσιμη στο $[t_{i-1}, t_i]$. Από το δεύτερο θεμελιώδες θεώρημα του Απειροστικού Λογισμού (για τη συνεχή συνάρτηση f') έχουμε

$$|f(t_i) - f(t_{i-1})| = \left| \int_{t_{i-1}}^{t_i} f'(t) dt \right| \leq \int_{t_{i-1}}^{t_i} |f'(t)| dt.$$

Άρα,

$$\sum_{i=1}^n |f(t_i) - f(t_{i-1})| \leq \sum_{i=1}^n \int_{t_{i-1}}^{t_i} |f'(t)| dt = \int_{\alpha}^{\beta} |f'(t)| dt.$$

5. (α) Η συνάρτηση $f(x) = x$ είναι κυρτή και ομοιόμορφα συνεχής, αφού $|f(x) - f(y)| \leq |x - y|$ για κάθε $x, y \in \mathbb{R}$ (άλλη επιλογή: $f(x) = |x|$). Η συνάρτηση $g(x) = x^2$ είναι κυρτή, αλλά όχι ομοιόμορφα συνεχής: αν θεωρήσουμε τις ακολουθίες $x_n = n + \frac{1}{n}$ και $y_n = n$, έχουμε $x_n - y_n = \frac{1}{n} \rightarrow 0$ αλλά $f(x_n) - f(y_n) = 2 + \frac{1}{n^2} \rightarrow 2 \neq 0$.

(β) Έστω ότι η f δεν είναι σταθερή. Υπάρχουν $x \neq y$ στο $\mathbb{R}$ με $f(x) < f(y)$. Διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

1. $x < y$: Έστω $z > y$. Τότε,

$$\frac{f(y) - f(x)}{y - x} \leq \frac{f(z) - f(y)}{z - y},$$

δηλαδή

$$f(z) \geq A(z) := f(y) + \frac{f(y) - f(x)}{y - x} (z - y).$$

Παρατηρούμε ότι $\frac{f(y) - f(x)}{y - x} > 0$, άρα $\lim_{z \rightarrow +\infty} A(z) = +\infty$. Έπεται ότι η f δεν είναι άνω φραγμένη.

2. $y < x$: Έστω $z < y$. Τότε,

$$\frac{f(y) - f(z)}{y - z} \leq \frac{f(x) - f(y)}{x - y},$$

δηλαδή

$$f(z) \geq B(z) := f(y) - \frac{f(x) - f(y)}{x - y} (y - z).$$

Παρατηρούμε ότι $\frac{f(x) - f(y)}{x - y} < 0$, άρα $\lim_{z \rightarrow -\infty} B(z) = +\infty$. Έπεται ότι η f δεν είναι άνω φραγμένη.

6. Αν μια συνεχής συνάρτηση $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ ικανοποιεί την

$$(*) \quad g(x) = 1 + \int_0^x g(t) dt$$

για κάθε $x \in \mathbb{R}$, τότε είναι διαφορίσιμη (το δεξιό μέλος είναι διαφορίσιμη συνάρτηση) και $g'(x) = g(x)$ για κάθε $x \in \mathbb{R}$. Επίσης, $g(0) = 1$.

Θεωρούμε την $f(x) = e^{-x} g(x)$. Τότε, $f'(x) = e^{-x} (g'(x) - g(x)) = 0$ για κάθε $x \in \mathbb{R}$. Άρα, η f είναι σταθερή. Δηλαδή, υπάρχει $c \in \mathbb{R}$ ώστε $g(x) = ce^x$. Αφού $g(0) = 1$, βλέπουμε ότι $g(x) = e^x$.

Εύκολα ελέγχουμε ότι η e^x ικανοποιεί την (*).

7. (α) Για το $\int \frac{1}{x+\sqrt{1+x^2}} dx$ θέτουμε $\sqrt{1+x^2} = x-t$. Τότε, $x = \frac{t^2-1}{2t}$ απ' όπου παίρνουμε $dx = \frac{t^2+1}{2t^2} dt$ και $x + \sqrt{1+x^2} = 2x - t = -\frac{1}{t}$. Υπολογίζουμε το

$$\begin{aligned} \int \frac{1}{-\frac{1}{t}} \frac{t^2+1}{2t^2} dt &= -\frac{1}{2} \int \left(t + \frac{1}{t}\right) dt = -\frac{t^2}{4} - \frac{\log t}{2} + c \\ &= -\frac{(x - \sqrt{1+x^2})^2}{4} - \frac{\log(x - \sqrt{1+x^2})}{2} + c. \end{aligned}$$

(β) Για το $\int \log(\epsilon\phi x) / \eta\mu^2 x \, dx$ εφαρμόζουμε ολοκλήρωση κατά μέρη:

$$\begin{aligned} \int \frac{\log(\epsilon\phi x)}{\eta\mu^2 x} dx &= \int (-\sigma\phi x)' \log(\epsilon\phi x) dx \\ &= -\sigma\phi x \cdot \log(\epsilon\phi x) + \int \sigma\phi x \frac{1/\sigma\upsilon\nu^2 x}{\epsilon\phi x} dx \\ &= -\sigma\phi x \cdot \log(\epsilon\phi x) + \int \frac{\sigma\varphi^2 x}{\sigma\upsilon\nu^2 x} dx \\ &= -\sigma\phi x \cdot \log(\epsilon\phi x) + \int \frac{1}{\eta\mu^2 x} dx \\ &= -\sigma\phi x \cdot \log(\epsilon\phi x) - \sigma\phi x + c. \end{aligned}$$

8. (α) Έχουμε $a_n = \frac{1}{n}$ και $\frac{|a_{n+1}|}{|a_n|} = \frac{n}{n+1} \rightarrow 1$. Άρα, η ακτίνα σύγκλισης της $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^n}{n}$ είναι ίση με 1. Αν ορίσουμε $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^n}{n}$ στο $(-1, 1)$, τότε $f'(x) = \sum_{n=1}^{\infty} x^{n-1} = \frac{1}{1-x}$.

Ολοκληρώνοντας και παρατηρώντας ότι $f(0) = 0$ συμπεραίνουμε ότι $f(x) = \log\left(\frac{1}{1-x}\right)$ στο $(-1, 1)$. Αν $x = 1$ παίρνουμε τη σειρά $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$ η οποία αποκλίνει, ενώ αν $x = -1$ παίρνουμε την εναλλάσσουσα σειρά $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{n}$ η οποία συγκλίνει.

(β) Θεωρήστε την $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{n} \frac{x^n}{10^n}$.